

— en de normatieve beteekenis van een Schriftdeel valt weg.

Hieruit blijkt, dat Prof. Hepp genoemde onderscheiding afkeurt; dat hij van historisch gezag spreekt; dat hij een nauw verband tusschen de onderscheiding van auctoritas historiae, door hem „historisch gezag” genoemd, en de Schriftcritiek aanneemt; en dat hij meent, dat de onderscheiding of benaming auctoritas historiae aan een ieder zou veroorloven om zoo veel en zoo weinig van de Heilige Schrift als normatief te laten gelden als hij zelf zou willen.

Zooals echter in het begin van dit artikel werd aangewezen, en gelijk uit het vorige artikel duidelijk kan zijn, heerscht er dan misverstand omtrent hetgeen onze vaders in dezen leerden en schreven. Alle Schriftcritiek in den tegenwoordigen te veroordeelen zin is door wat Voetius als zin van authentia historiae of ook authentia historica aangeeft, volstrekt uitgesloten. De gehele Heilige Schrift, ook in wat dan onder „authentia historiae” valt, heeft Goddelijk gezag, komt tot ons met den eisch van Godswege om het als onfeilbaar waar in historischen zin, d.i. als metterdaad gebeurd, te gelooven, maar niet alles is ons ten voorbeeld en voorschrift om ook aldus te spreken of te doen, noch bevat alles datgene wat wij ter zaligheid gelooven moeten.

S. GREIJIDANUS.

Tegenspraak.

Dr A. de Bondt van 's-Gravenhage schreef mij inzake mijn artikel Tweeërlei curatorschap van de vorige week een uitvoerigen verholgen brief als Ingezonden, die echter om het persoonlijke, en omdat daarin eene oude kwestie met Prof. Schilder, die nu afwezig is, te berde gebracht wordt, en om zijne lengte, moeilijk als zoodanig opgenomen kan worden.

Hij kwam er tegen op, dat ik niet het geheele stuk van Dr van Es had opgenomen. Alsof dat noodig ware, en het niet-overgenomen een ander licht op het wel aangehaalde zou werpen. Dat is echter niet het geval. Daarom was overneming daarvan niet noodig. Het geciteerde is duidelijk en spreekt voor zichzelf.

Verder zegt hij, dat Prof. Dr H. H. Kuyper het „Banner”-artikel niet overnam als Hoogleraar aan de Vrije Universiteit, en dat Prof. Dr K. Schilder niet in dienst der Theologische School zijne reis naar Amerika maakt.

Maar wat beteekent zulk eene opmerking? Als Prof. Schilder's arbeid in verdenking gebracht wordt, heeft dat vanzelf beteekenis ook voor zijn onderwijs aan de Theologische School, en voor die School zelve, en dat te meer, wanneer een curator van die School dat doet.

Voorts zegt hij, dat ik niet zuiver onderscheid, en in mijn artikel de zaken verwar. „Ook Uw opmerking, dat Dr van Es „een uiting van verdenking” tegen Prof. Schilder heeft gelanceerd, is niet juist.”

Nu zou het er op aankomen, deze bewering strikt te bewijzen. Maar dat juist laat Dr de Bondt na. Het zeggen, dat de verklaring der Curatoren van dezen zomer niet beteekent, „dat de curatoren nu ook elk woord, dat de hoogleraren buiten de colleges en de examens spreken, of doen drukken, verstandig of juist vinden”; en de redeneering: „In abstracto is het toch heel goed denkbaar...”, zijn geen argumenten. Zulk zeggen doet hier niet ter zake.

Over deze hoofdquaestie verschilt Dr A. de Bondt blijkbaar van mij in meening. Ik kan hem slechts aanraden, eens goed te lezen, wat Dr van Es in het aangehaalde schrijft en laat doorschemeren.

S. GREIJIDANUS.

Mijn antwoord aan Dr W. A. van Es.

Dr W. A. van Es stelde mij den eisch, deze week mijn artikel Tweeërlei curatorschap te herroepen.

Ik heb hem teruggeschreven:

„In antwoord op Uwe zoeven door mij ontvangen missive, dd. 17 Jan. j.l., bericht ik U, dat ik bedoeld artikel hereld ben terug te nemen, zoodra niet slechts beweerd, doch duidelijk bewezen wordt, dat de daarin aangehaalde passage uit het „Gereformeerd Kerkblad” van Leeuwarden geene verdenking tegen Prof. Schilder bevat en uit.”

S. GREIJIDANUS.

De kerken in Synode saamgekomen. (I)

Het is eene mooie uitdrukking voor een heerlijk beginsel en ideaal: de kerken in Synode saamgekomen.

Want het geeft aan, dat de kerken zelve te zamen hare gemeenschappelijke zaken en onderlinge verhoudingen regelen, en wel, dat is de veronderstelling, naar den Woord Gods.

Daarmede wordt verworpen het pauselijk stelsel van kerkregering, en het caesareo-papistische en Erastiaansche, dat de overheid de kerk laat overheerschen, en het stelsel van het synodaal bestuur der Hervormde Kerk, en alle ander stelsel, waarbij die kerken door eene niet door Christus ingestelde macht overheerscht worden, of waarbij de geestelijke overheid der kerk niet tot haar recht komt.

De kerk is het lichaam van Christus, en aldus eene geestelijke eenheid, die, zooveel mogelijk, ook zichtbaar haar recht moet erlangen.

Maar de groote vraag is: hoe?

Velen zoeken dat in eene zichtbare macht, paus, overheid, synode, die alle kerken moet regeeren.

Daarvan wil het Gereformeerde kerkrecht echter niet weten, maar dat verwerpt dergelijke meening als strijdig met Gods Woord.

Dat erkent en handhaaft de eenheid der kerk als

lichaam van Christus, maar stelt, dat dit ééne lichaam van Christus, deze ééne wezenlijke kerk, openbaar wordt in plaatselijk geïnstitueerde kerken, die zelfstandig zijn ten opzichte van elkander, alle in zichzelf alle macht bezitten, die Christus aan Zijne kerk gegeven heeft, maar die noodig hebben en geroepen zijn om zooveel het kan onderlinge gemeenschap te zoeken en te beoefenen, elkander te helpen, gemeenschappelijke zaken te regelen, en dat alles en wat hier meer te noemen mag zijn, op voet van onderlinge gelijkheid en zelfstandigheid.

„Geene kerk zal over andere kerken, geen Dienaar over andere Dienaren, geen Ouderling of Diaken over andere Ouderlingen of Diakenen eenige heerschappij voeren”, art. 85 (nieuwe nummering) K.O.

Van eene verbinding van kerken tot eene geïnstitueerde classicale, provinciale, of landskerk weet het Gereformeerde kerkrecht niet, en wil het niet weten.

De Christelijke Gereformeerde Kerk, die door het Reglement van 1869 zoo iets aanvaard had, heeft later ingezien, dat dit verkeerd was, en dat Reglement doen vervallen. En dat niet alleen ter wille van hare vereeniging met de kerken uit de Doleantie, maar ook omdat zij het op zichzelf niet goed vond. „Onze Synode, ofschoon, ook afgedacht van de vereeniging, tot wijziging van het Reglement van 1869 in genoemden zin besloten hebbende, heeft daarbij toch ook op de vereeniging gelet en zich te meer voor die wijziging verklaard, wijl dan een voornaam struikelblok voor de vereeniging uit den weg werd geruimd”, schreven De J. van Andel en Dr H. Bavinck, als Voorzitter en Scriba van Deputaten van de Synode der Chr. Geref. Kerk in Sept. 1891; zie Acta der 3e voorl. Syn. v. Nederl. Geref. kerken te 's-Gravenhage in 1891, blz. 87. Vgl. ook Hand. v. d. Syn. d. Chr. Geref. Kerk, te Leeuwarden, 1891, blz. 64, 68, 72, 82 vv., 93 v.

Voor die vereeniging stelde de voorloopige Synode van Nederl. Geref. Kerken te Leeuwarden in 1890 ten slotte alleen dezen eisch: „Harerzijds stellen zij dus thans geen ander beding, dan dat de vereenigde Kerken de Drie Formulieren van Eenigheid der Gereformeerde Kerken als accoord van kerkelijk gemeenschap zullen eeren, en dat deze gemeenschap geregeld zal worden naar de beginselen van Gereformeerde Kerkregering, gelijk die in onze kerkenordening zijn uiteengezet”, blz. 63, vgl. blz. 64 en 58. Wat dit laatste betreft, verstond de Synode van Nederl. Geref. Kerken dit zoo, dat „de eenheid, waarvan de Nederduitse Gereformeerde Kerken leden zullen zijn, niet is eene eenheid, waarvan de samenstellende leden personen, maar zulk eene, waarvan de organische leden plaatselijke kerken zijn, samen verbonden door geen anderen institutionaire band dan die van de Dordtsche Kerkenordening”, Acta 1892, blz. 101, vgl. blz. 98, art. 59.

Met terugslag hierop hadden Deputaten der Chr. Geref. Kerk geschreven: „Gaarne erkennen wij, dat de Dordtsche kerkenordening niet van ééne landskerk spreekt noch daarvoor dienen kan. Zij kent slechts plaatselijke kerken, die klassikaal en synodaal vereenigd zijn. Iets anders wil onze Synode ook niet met de vervanging van het Reglement van '69 door de Dordtsche K.O. Maar deze D.K.O. erkent ook de eenheid in het innig, confessioneel en kerkrechtelijk verband der plaatselijke kerken”, Acta d. Syn. v. Nederl. Geref. Kerken, 1891, blz. 87.

Het ééne lichaam van Christus openbaart zich dus institutionair in plaatselijke kerken, die als onderling gelijke en zelfstandige kerken met elkander in gemeenschap of verband moeten treden, zonder door die verbinding eene nieuwe institutionaire landskerk te vormen. Dat is afgesproken bij de vereeniging van de Nederduitse Gereformeerde Kerken met de Christelijke Gereformeerde Kerk in 1892.

Dat is volgens beide de leer van onze kerkenordening. Zoo leert het ook Voetius, die schrijft, dat er door kerkverband alleen maar eene verbinding en bondgenootschap van kerken ontstaat, maar geene bijzondere of afzonderlijke kerk, zooals eene plaatselijke kerk dat is, welke laatste kerk heet in eersten, eigenlijken of principiëlen zin, Pol. Eccl. ed. Dr F. L. Rutgers, p. 251.

S. GREIJIDANUS.

De Grooten Catechismus van Zacharias Ursinus. (XIX.)

191. Wat is het vijfde gebod?

Eer uw vader en moeder, opdat gij lang leeft in het land, dat de Heere uw God u geven zal.

192. Wat wordt in dit gebod geboden?

Dat alle menschen hun taak, waartoe zij door God geroepen zijn, getrouw zullen vervullen; de kinderen aan hun ouders, de onderdanen aan hun overheden en aan allen, die over hen gesteld zijn, eerbied, liefde, gehoorzaamheid (in alle dingen, die niet door God verboden zijn) en dankbaarheid zullen bewijzen, en in zekere verdragelijke zwakheden van hen geduld zullen oefenen. Dat anderzijds de ouders en allen, die over anderen gesteld zijn, zich zullen inspannen, opdat hun kinderen, en die aan hun bescherming zijn toevertrouwd, godvruchtig en rustig leven mogen.

193. Wat wordt verboden?

Alle nalatigheid in onzen plicht; alle verachting van hen, die over ons gesteld zijn; alle ondankbaarheid; ook alle neuswijsheid en gehoorzaamheid, die geveinsd is of met eenig gebod Gods in strijd komt.

194. Waarom voegt God aan dit gebod een belofte toe?

Om ons tot de onderhouding er van te lokken, en aan te wijzen, van hoeveel gewicht Hij haar acht, daar de maatschappij zonder haar niet bestaan kan.

195. Verlengt God dan altijd dit leven voor hen, die hun ouders onderdanig zijn?

God volbrengt aan ons en deze en andere beloften van tijdelijke dingen in zóó verre, als Hij weet, dat zij tot onze zaligheid dienen.

196. Wat is het zesde gebod?

Gij zult niet doodslaan.

197. Wat wordt door dit gebod verboden?

Niet alleen alle kwetsing, die kan worden toegebracht aan ons eigen of aan eens anders leven of lichaam, en alle persoonlijke wraak, maar ook alle onrechtvaardige toorn, haat en begeerte om te kwetsen of zich te wreken, en de aanduiding er van in woorden en gebaren.

198. Wat anderszids geboden?

Dat wij alle menschen als onszelven zullen liefhebben, en zooveel in ons is, hun leven en welzijn zullen beschermen.

199. Zondigt dan de overheid niet, wanneer zij de misdadigers doodt of met andere straffen treft?

Geenszins. Omdat zij een dienare Gods is tot wraak over hem, die gedaan heeft wat kwaad is. Daarentegen zondigt zij zwaar, als zij in dit ambt nalatig is geweest; zoowel omdat zij aan de booze menschen vrijheid laat om te woeden tegen anderen, als omdat, door 't ongestraft laten van misdaden, zij den toorn en de straffen Gods over zichzelf en over geheele volkeren haalt.

200. Wat is het zevende gebod?

Gij zult niet echtbreken.

201. Wat verbiedt dit gebod?

Niet alleen het overspel, maar ook gemeenheid en schaamteloosheid in daden, gebaren, woorden, gedachten en neigingen; en in het algemeen teugeloosheid en alles, waardoor tot ongebondenheid aanleiding kan gegeven worden.

R.

G. B.

Edith's Huwelijk.

Edith's huwelijk, door Jilles Limburg. — Uitgave van H. A. v. Bottenburg, Amsterdam.

Het is niet de eerste maal, dat ds Anne Blank, de hoofdfiguur uit dezen roman, door Jilles Limburg ten tooneele wordt gevoerd. Blijkens vorige publicaties heeft de schrijver zijn hart verpand aan dezen held. Nu, laten we hopen dat we in „Edith's huwelijk” voor het laatst op de belevenissen van dezen boeken-dominé getraceerd worden. Het zou werkelijk heel onaangenaam zijn om hem tot zijn emeritaat te moeten gadeslaan, geteekend in boeken van het slag van „Edith's huwelijk”.

Jilles Limburg kan niet schrijven. En nu bedoelen we schrijven in de allereenvoudigste beteekenis: zinnen vormen die loópen. Er komen in dit boek zinnen voor die kop noch staart hebben. Men zou daar heel gemakkelijk eenige bladzijden mee kunnen vullen, zonder eerst te moeten zoeken. Dat is echter niet noodig. Maar omdat een recensent toch moet bewijzen wat hij beweert, laten we een kleine bloemlezing volgen. U krijgt dan meteen een indruk van den stijl, waarin dit boek geschreven werd.

— blz. 18. Daarom was Ferdinand ook lid van deze beweging geworden, hoewel hij er geen werkzaam aandeel aan nam, nooit een vergadering bezocht en wanneer hij Zaterdagavond en Zondags, als hij bij zijn verloofde was ging hij, als het even kon, met haar wandelen, of ontrok hij zich op andere wijze aan het gezelschap, omdat hij er niets voor voelde om elk uur van zijn vrijen tijd over „actie” en „staken” te spreken.

— blz. 87. Eenmaal argwaan, merkte hij aan ieder ding de verandering, die met haar had plaats gevonden.

— blz. 100. 't Was dat alleen Edith, die deze gelegenheid niet wilde laten voorbijgaan, zonder dat ze hem enige vragen gedaan had, die haar hart benauwden, begon, anders was er niets gesproken geworden.

In het laatste boeknummer van de Standaard poneert mevrouw Hendrika Kuyper—van Oordt de stelling: „Wie schrijven gaat moet zijn taal volkomen beheerschen”. Ze breekt een lans voor den goeden, d.i. den zuiveren stijl. De hoofdzin moet op zijn plaats staan, en op het eerste gezicht begrepen worden. Nu, ik geef u dat te doen bij het proza van Jilles Limburg! In alle opzichten vertoont dit boek de sporen van haastig geschreven te zijn. Er springt een architect in rond, die op de eerste bladzijden Roorda heet. In het laatste hoofdstuk heet deze man plotseling Verschoor. En daar wordt hij niet éénmaal met dien naam aangeduid, zoodat men nog aan een „slip of the pen” kan denken, maar acht maal in twee bladzijden.

En bleef het nu nog maar bij deze bezwaren. Maar we zijn genoodzaakt er te noemen van ernstiger aard. In elk der boeken van dezen schrijver wordt een groote plaats ingeruimd aan de kerk, althans, aan het leven der „kerkmenschen”. We zullen allen wel toestemmen dat de kerkbanken niet gevuld worden door heiligen. Maar in de boeken van Jilles Limburg worden deze menschen, de leden dus van Christus' kerk, u voorgesteld als een verzameling huichelaars, oplichters en farizeers.

Bijna zonder de kat in 't

Het lust roman na t-schijnlijks e dat zich toe te bestemp is klaarblijks geweest om te houden: loovige zoek meisje als E verdachtmal ds Blank.

De koster die zich be van den k bussen leeg slecht echt ouderling i derde lid v zich niet on zin, den d lasteren. W voor het e en naar een heb ik teger verlaten hel de schrijver schen was z voor wie al van dienzell ver even la Anne Blank sprak van v vervuld van van die jong den indron Me dunkt

Het is ni te moeten : boek voork de „Vereeni we hopen, theek beter devies dat

V
V
V
C

Want „E is niet boei bouwt de haar af.

M.

Na onder hebben gez te bereiden dat niet z eiland rust ree en toer stormklaar werpen van plaats heef passeerd. j zijn. Eenv en spoedig slechts een verblijf gev was zoo: d den korten werd hebb zee in.

Nu meld vreezen „o vrees is n ten Z. van ze dezen l op de no Dát ze late zonder het koers heb Euroclydoi en zuidoog

De Midd geen komp en daarme de hoogte stonden hu Voorts wi de Kleine was voor rende het het westen aan den n

1) Breusin

voor hen, die

andere beloften
ij weet, dat zij

den?
den toegebracht
of lichaam, en
onrechtvaardige
zich te wreken,
gebaren.

zullen liefheb-
welzijn zullen

wanneer zij de
n treft?
da is tot wraak
is. Daarentegen
atig is geweest;
en vrijheid laat
at, door 't onge-
en de straffen
keren haalt.

gemeenheid en
orden, gedachten
ugelloosheid en
aanleiding kan

G. B.

KUNST

Limburg. — Uit-
g. Amsterdam.

s Anne Blank,
Jilles Limburg
s vorige publi-
verpand aan
we in „Edith's
levenissen van
orden. Het zou
n hem tot zijn
eekend in boe-
lijk”.

n. En nu be-
nvoudigste be-
en. Er komen
sch staart heb-
k eenige blad-
erst te moeten
t. Maar omdat
at hij beweert,
olgen. U krijgt
lijl, waarin dit

ad ook lid van
er geen werk-
vergadering be-
ds en Zondags,
ij, als het even
ok hij zich op
omdat hij er
zijn vrijen tijd
en.

nerkte hij aan
haar had plaats

th, die deze ge-
aan, zonder dat
die haar hart
niets gesproken

n de Standaard
ber—van Oordi
et zijn taal vol-
i lans voor den
hoofdzin moet
este gezicht be-
te doen bij het
opzichten ver-
stig geschreven
n rond, die op
in het laatste
ing Verschoor
met dien naam
en „slip of the
l in twee blad-

deze bezwaren
nemen van ern-
dezen schrijver
d aan de kerk,
mensen”. We
de kerkbanken
n. Maar in de
deze mensen,
voorgesteld als
ters en farizeers

Bijna zonder uitzondering zijn het menschen, die de kat in 't donker knippen.

Het lust ons niet, u den inhoud van dezen roman na te vertellen. Er komt genoeg onwaarschijnlijk en sensationeel in voor om dit boek, dat zich toch aandient als een Christelijke roman, te bestempelen met den naam „draak”. Maar het is klaarblijkelijk de bedoeling van den schrijver geweest om ons de volgende tegenstelling voor te houden: hoe prachtig steekt het zuivere, geloovige zoeken van een „uit de wereld gegrepen” meisje als Edith af tegen de kleine, haatdragende verdachtmakingen van de gemeenteleden van ds Blank.

De koster uit deze gemeente is een bedrieger, die zich bezondigt aan „vals gewicht”. De zoon van den koster is een dief, die de catechisatiebussen leeghaalt. Er is een ouderling, die een slecht echtgenoot en slechte vader is. Een ander ouderling is een zelfingenomen kletskaus. Een derde lid van dezen illusteren kerkeraad ontziet zich niet om, in samenwerking met zijn heele gezin, den dominé en diens vrouw rondom te belasteren. Wanneer Edith (het meisje uit de wereld) voor het eerst onder Anne Blank's gehoor zit en naar een „gloedvolle” preek luistert over „Dit heb ik tegen u, dat gij voor een rotssteen des velds verlaten hebt de sneeuw van den Libanon”, merkt de schrijver op: „Tusschen al die honderden menschen was zij waarschijnlijk dien morgen de eenige voor wie al het aardsche bezit niets werd”. Enfin, van dienzelfden bezielenden prediker zegt de schrijver even later: „En in hetzelfde oogenblik, dat Anne Blank met al den gloed, die in hem was, sprak van den schat des Hemels, werd zijn hart vervuld van de heerlijkheid van het aardsche bezit van die jonge vrouw, die daar neerzat en de woorden indronk, die van zijn lippen kwamen.”

Me dunkt, verder commentaar is overbodig.

Het is niet aangenaam om zoo over een boek te moeten schrijven. En vooral niet wanneer dit boek voorkomt op het programma van de V. C. V., de „Vereeniging Christelijke Volksboekrij”. Laten we hopen, dat de andere deelen van deze bibliotheek beter zijn, en dat die beantwoorden aan het devies dat vóór in het programma staat:

Voor hen die literatuur zoeken
Voor lezers van boeiende boeken
Voor een ieder die leest:
Christelijke lectuur die goed is.

Want „Edith's huwelijk” is geen literatuur, het is niet boeiend, en het is onzichtelijk. D.w.z., het bouwt de Kerk van Christus niet, maar breekt haar af.

M. GR. GILHUIS—SMITSKAMP.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Bijbelsche-Zeevaart.

„Zeil strijken.”

Na onder het eilandje Klauda (Cavdo) kans te hebben gezien zich eenigszins op slecht weer voor te bereiden, drijven ze de ruime zee in. Men moet dat niet zóó voorstellen, of ze in lij van het eiland rustig hebben gelegen als op een veilige ree en toen ruimschoots gelegenheid hadden zich stormklaar te maken. Breusing denkt zelfs dat het werpen van lading, wat eerst den volgende dag plaats heeft (vers 18) ook nog bij Klauda is gepasseerd.¹⁾ Wij meenen, dat dit niet juist kan zijn. Eenvoudig, omdat het eilandje klein is en spoedig voorbij gevaren. Daarbij is de zuidkust slechts een hooge klip, kaap Tripiltz, die bij lang verblijf gevaar zou kunnen opleveren. De situatie was zoo: dat ze op reis onder Klauda dreven en den korten tijd die hen in rustiger water gelaten werd hebben benut. Vanzelf dreven ze verder zee in.

Nu meldt het vervolg van Hand. 27:17, dat zij vreezen „op de droogte Syrtis te vervallen”. Deze vrees is niet denkbeeldig. Ze waren ongeveer Z.W. ten Z. van Kreta gedreven, rond Klauda. Indien ze dezen koers behielden, zouden ze inderdaad op de noord-Afrikaansche kust gestrand zijn. Dat ze later op Malta schipbreuk lijdten en dus — zonder het te weten — een west noordwestelijken koers hebben gevolgd, is te verklaren uit den Euroclydon, die bij afwisseling uit het noordoosten en zuidoosten waail.

De Middellandsche zeevaart kende in die dagen geen kompas. De scheepvaart was meest kustvaart en daarmee waren de zeevaarders uitstekend op de hoogte. Voor de uitoefening van hun beroep stonden hun goede „Zellaanwijzingen” ten dienste. Voorts wisten ze enkele sterrenbeelden, zooals de Kleine Beer en de Poolster. Niet onbelangrijk was voor hen het sterrenbeeld Orion, dat gedurende het geheele jaar in het oosten opkomt en in het westen ondergaat en bij heldere lucht overal aan den noordelijken hemel zichtbaar is. Zij wis-

1) Breusing, Nautik der Alten, S. 199.

ten dus waar het noorden, het oosten, het zuiden en het westen was. Als vanzelf lieten ze op de beweging der golven en den gang der wolken om daarnaar eenigszins hun koers te kunnen bepalen.

Wat wordt nu met de Syrtis bedoeld?

Syrtis Major is de oude naam voor de tegenwoordige golf van Sidra, gelegen aan de noordkust van Afrika (Tripoli). Deze groote inham is aan den zeekant 245 mijl breed, (1 mijl is 1852 M.). De grond is moeras, zand en barre rots. De Fransche bijbel noemt Syrtis: „Banes de Sable”. De kust is onherbergzaam. Havens heeft men er niet. Slechts kleine kustvaartuigen komen tusschen de „krikkemikken” door. De hedendaagsche Britsche Zeilaanwijzingen²⁾ deelen mede, dat aan den wal zwavelmijnen gevonden worden. Voorts zijn er wat Arabische Bedoeinen gelegerd. Maar er groeit niets, waar eenig mensch van leven kan. Geen wonder dan ook, dat de Alexandrijnsche zeevaarders uit Hand. 27 er angstig voor zijn op dat woeste oord te zullen stranden. Er zou van hen ook niets terecht gekomen zijn.

Om die ramp te voorkomen, nemen ze maatregelen.

Ze strijken het zeil, zegt de Staten-overzetting. Wat hebben we hier onder „zeil strijken” te verstaan?

De Fransche Bijbel spreekt zelfs van: les voiles. Ook Luther denkt aan Segel, „die Segel herunterlieszen”. Prof. Dr de Zwaan vertaalt: „de groote ra”³⁾. De G. Wielenga denkt aan „zeil strijken” waardoor vaart geminderd wordt en verdedigt deze opvatting tegenover Breusing en Barde.⁴⁾

Wat is de kwestie?

De groote Romeinsche koopvaardijsschepen — waartoe ook het schip uit Hand. 27 behoorde — voeren twee masten. N.l. den grooten mast, midscheeps en een kleinen vooroverhellenden voormast. Aan den grooten mast (histos) was op bepaalde hoogte een groot katoenen razeil aangeslagen, dat op de Alexandrijnsche schepen „Busina” werd genoemd.⁵⁾ De groote ra bestond in de Oudheid uit twee deelen met touwen aan elkaar verbonden. „Gelascht”, zooals de zeeman dat noemt.⁶⁾ Het lasschen der ra was reeds den Egyptenaren bekend en wordt thans nog aangetroffen op merkwaardige schepen o.a. in de haven van Zanzibar en aan de kust van Voor-Indië.

Boven het razeil stak nog een eind mast (geen steng) waaraan een driehoekig zeil — supparum — werd gezet.⁷⁾ Het kleine vierkante zeil aan den voormast heette artimoon.

Om nu op de zaak terug te komen, kunnen we vóór alles zeggen, dat het uitgesloten is, dat een schip, reeds eenigen tijd in den storm, het grootzeil nog kan strijken. Dat zeil was, of reeds aan flarden gewaaid, of met mast en al verloren gegaan.

Maar er was nog iets. Het razeil in de oudheid werd niet gestreken, maar van anderen opgehaald. Zoo bracht men reeven in het zeil, tot het tenslotte met „gordings” tegen de ra werd saamgebonden.

De vertaling zeil strijken kan hier dus niet de bedoeling hebben van zeil bergen.

Moeten we hier soms denken aan het losmaken en neerhalen van de ra met zeil? Het zeil zou dan reeds geborgen zijn, maar, om „alles wal nu den storm onnooig van gaf”⁸⁾ neer te halen, zou deze maatregel genomen zijn. Ook de Leidsche Vertaling zoekt het blijkbaar in die richting. Zij leest: „haalde men het tuig neer.” Maar we zullen in een volgend artikel zien, dat vers 19 — waarin van „scheepsgereedschap” gesproken wordt — een exegese eischt die dan met de opvatting van vs 17 overeen zou komen. Terwijl toch de verzen 17 en 19 duidelijk zijn te onderscheiden.

Om nu bij vers 17 te blijven luidt deze bij Nestle in den grondtekst: chalásantes tó skeuos. In de onbepaalde wijs overgezet: chaláoo tó skeuos. Het woord chaláoo komt slechts éénmaal in 't Nieuwe Testament voor. Het wil zooveel zeggen als: loslaten, vieren, laten schieten (Dr. Harting); onspannen (v. d. Es). Of zooals Barde het vertaalt: „laten of doen vallen — hier stellig in zee”. Hij vervolgt dan met de vraag: „Wat heeft men op die manier uitgeworpen? De skeuos antwoordt de tekst.”⁹⁾

Breusing zegt in zijn meergenoemde boek: „Das Tau und Segelwerk im besondern hiesz: tá hópla: das einzelne Gerät: tó skeuos”.¹⁰⁾

Skeuos zou dus op een schip een Gerät, een werktuig zijn, dat bij touwwerk en zeilen behoort. Breusing vertaalt echter skeuos in vers 17 door: Geschirr¹¹⁾, evenals Balmer in zijn meer genoemd boekwerk.¹²⁾ De Oxford-Bible leest gear. Men moet

2) Sailing Directions, The Mediterranean, Pilot Vol. IV, Fifth edit. 1918, Gulf of Sidra.

3) Tekst en Uitleg, De Handelingen, 2e druk, blz. 69.

4) G. Wielenga, Paulus, in zijn leven en werken voor de gemeente geteekend, blz. 501, noot 2.

5) Breusing, S. 56.

6) Opgegraven tombe uit Pompei, plm. 50 n. Chr. „The Sailing Ship”, Anderson.

7) Dr. Hans Balmer, Die Romfahrt des Apostels Paulus und die Seefahrtkunde im römischen Kaiserzeitalter, S. 176.

8) G. Wielenga, Paulus, blz. 509.

9) Tekst en Uitleg, Prof. Dr de Zwaan, De Handelingen, 2e druk, blz. 154.

10) Barde, commentaar op Hand., blz. 544.

11) Breusing, S. 46.

12) Balmer, S. 144.

13) James Smith, The voyage and shipwreck of St. Paul. 3e ed. 1866.

14) Breusing, Nautik der Alten, 1886.

15) Balmer, Die Romfahrt des Apost. u.a.w., 1905.

16) Barde, De Handelingen, blz. 545.

17) Breusing, S. 178.

18) De Zee. Jaargang 1931, blz. 175.

19) Dr B. Wielenga, Van Jeruzalem naar Rome. Hand. 27:17.

20) Het linnen laken dat Petrus zag op het dak van Simon, den lederbereider (Hand. 10:11) heet in het Gr. ook skeuos.

hier dan ook denken aan een werktuig, dat na het bergen van de zeilen, remmend op de vaart inwerkt.

Hoewel James Smith — voorzoover bekend — de eerste is geweest die een nautische commentaar op Hand. 27 heeft geschreven¹³⁾, zoo komt toch aan Breusing de eer toe, 't eerst, op grond van klassieke schrijvers, bij de vertaling van skeuos aan een werktuig te hebben gedacht, dat de vaart van het drijvende schip remt. Breusing heeft hier n.l. het oog op een voorwerp, dat thans bij de zeevaart nog het drijfanker wordt genoemd, en dat door Barde abusievelijk als „sleepanker” is beïeld.¹⁴⁾ Dit laatste soort anker is heel iets anders en met een geheel ander doel.

In de Oudheid gebruikte men wel voor drijfanker een vierkante plank die aan vier touwen vanaf het voorschip in zee geworpen werd. Deze plank werd verzaard en aan boeien bevestigd. Op deze wijze bleef het rechtstandig in zee staan. Aan het schip verbonden remde het zijn vaart. Breusing schrijft¹⁵⁾: Wenn die Aegypter ein schwer beladenes Nilschiff den Strom hinabtreiben lieszen, so befestigen sie an demselben vorm ein Floss von leichten Holze und lieszen hinten ein schweres Stein auf dem Grunde nachsleppen. Auf hoher See ist die Tiefe so gross, dass man nicht daran denken kan, einen Anker bis auf dem Grunde nieder zu lassen: man musz hier eine besondere Vorrichtung treffen”. Vervolgens vertelt Breusing van de plank, zooals we reeds hierboven uiteengezet hebben.

De toestand waarin het Alexandrijnsche schip verkeerde was zoo: Het was stormweer, de zeilen waren geborgen of stuk gewaaid. In ieder geval voor top en lakel moesten ze den storm „afrijden”. Ondertusschen liepen ze de gevaarlijke kust tegemoet. Vanwege de diepe zee konden ze niet ankeren. Het waren onhandelbare schepen, kort, breed, van achteren hoog opgebouwd, en diep geladen. Wat „doet” nu zoo'n schip in den storm? In zekeren zin, wat tegenwoordig ieder schip zou doen, dat met gestopte machine zich in hooge zee bevindt.¹⁶⁾ D.w.z. het schip zoekt zijn eigen positie, en loopt vóór den storm weg. Het schip ligt op ongeveer vier of vijf streken bij den wind, het achterschip van den wind gekeerd, de kop in den wind. Sturen doet het niet meer. De gedachte aan de gevaarlijke kust dringt tot het nemen van maatregelen. Ankerkettingen, zooals tegenwoordig, kenden ze niet. In onze dagen worden — indien er tenminste niet te veel water staat — de ankers wel van de kettingen „gesloten” en de kettingen, zonder ankers, met een groote bocht in zee gestoken, om daardoor — zoo mogelijk — den kop op de zee te houden. De Alexandrijnsche schepen konden dit niet en voor hen bleef niet anders over dan een drijfanker vanaf het voorschip in zee te werpen. Aldus vertaalt dan ook Dr B. Wielenga vers 17.¹⁷⁾

Het schip komt nu met den kop op zee en dreef achteruit naar Malta.

Na al wat we gezegd hebben lezen we vers 17 aldus: En alzo zij vreesden, dat zij op (de droogte) Syrtis zouden vervallen, wierpen zij het drijfanker in zee en dreven alzo heen.”

Tegenwoordig gebruikt men op de groote stoom- en motorschepen zelden een drijfanker, daar deze schepen behalve de machine, met zware ankers en kettingen zijn uitgerust. De wet veronderstelt evenwel, dat men het noodige materiaal aan boord heeft een drijfanker te maken. Sedert de conventie van Londen (1929) tot beveiliging van schepen en opvarenden behoort een klein drijfanker — meestal een soort zak — tot de verplichte inventaris van de scheepssloop.¹⁸⁾

Toch is het mogelijk, dat de Staten-overzetteren en allen die chaláoo tó skeuos in vers 17 door „zeil strijken” vertalen, aan de dingen een juiste voorstelling hebben trachten te geven. Althans zelf wisten wat ermee bedoeld wordt. Alleen zou dan in den tekst een nadere verklaring als aanvulling moeten worden ingelascht. Hoewel, dan toch nog het werkwoord strijken misverstand blijft wekken.

Het is n.l. bekend, dat in de zeventiende eeuw en later, ook op de Hollandsche koopvaarders en oorlogsschepen een zeil met ra als drijfanker werd gebruikt. „Veelal was op vaartuigen een speciaal drijfanker niet beschikbaar” — zoo schrijft de heer W. Voorbeytel Cannenburg, Dir. v. h. Hist. Scheepv. Museum te A'dam — „en dan gebruikte men het zeil, dat daarvoor het meest in aanmerking kwam. Dat dus in geval van nood een razeil als drijfanker zal zijn gebruikt, is wel haast vanzelfsprekend.”

Mogelijk nu, dat onze zeventiende eeuwse vaders bij hun vertaling van vers 17 hieraan gedacht hebben. Maar dan moet het waarschijnlijk

13) James Smith, The voyage and shipwreck of St. Paul. 3e ed. 1866.

14) Breusing, Nautik der Alten, 1886.

15) Balmer, Die Romfahrt des Apost. u.a.w., 1905.

16) Barde, De Handelingen, blz. 545.

17) Breusing, S. 178.

18) De Zee. Jaargang 1931, blz. 175.

19) Dr B. Wielenga, Van Jeruzalem naar Rome. Hand. 27:17.

20) Het linnen laken dat Petrus zag op het dak van Simon, den lederbereider (Hand. 10:11) heet in het Gr. ook skeuos.